

KUNGL KRIGSVETENSKAPS-
AKADEMIENS
Handlingar och Tidskrift

Bihäfte

Sverige i Nato och EU 2025–2029

Föränderliga omvärldsantaganden i
Projektet SV-A-R

*av Lars-Erik Lundin och
Michael Sahlin*

Sverige i Nato och EU 2025–2029

Föränderliga omvärldsantaganden i Projektet SV-A-R

av Lars-Erik Lundin och Michael Sahlin

Innehåll

Summary	3
Inledande sammanfattning.....	5
Del 1: Övergripande frågeställningar	7
Bakgrund.....	9
Vad händer om det blir en andra Trumpperiod?	9
Vad betyder allt detta – och mer därtill – för hotbilden mot Sverige?	10
Utmaningar för svensk säkerhets- och försvarspolitik.....	12
Scenarioexempel: Trump efter fyra år	14
Del 2: Tre scenarieperspektiv: Öst-Väst (fokus Ukraina), Nord-Syd (Mellanöstern), Globalt (Kina-Indien)	16
Några utgångspunkter.....	17
Trovärdig avskräckning vid en militär frysning av konflikten i Ukraina?	19
Mellanösternscenarier med svårförutsägbara återverkningar på Sverige och Europa.....	23
Avskräckning och resiliens från ett globalt Nato- och EU-perspektiv med fokus på Kina och Indien.....	29

Sverige i Nato och EU 2025–2029

Föränderliga omvärldsantaganden i Projektet SV-A-R

av Lars-Erik Lundin och Michael Sahlin

Summary

A hybrid war is already underway against Sweden. The risks of a global system collapse are gradually increasing as long as the world cannot unite to effectively manage a series of megatrends. These include, first and foremost, the climate threat. But a global system collapse can also arise from an overarching escalation on the geopolitical and security policy levels – an unknown terrain.

The question is to what extent Sweden will have to reckon with increased military threats in the coming years. The SV-A-R project is now tasked with analysing this issue in an interim report after the U.S. presidential election. To do this, a scenario analysis targeting a given period is required. A first basis for this is presented in this paper, focusing on the period from 2025 to 2029. This coincides with a potential second presidential term for Donald J. Trump and within the EU with a second EU Commission for Ursula von der Leyen, which may coincide with increasing internal problems in Europe. It also coincides, apart from the currently dominant and wider war-threatening crises (Ukraine and the Middle East), with the timetable for China's known claims on Taiwan, 2027 being a key year, and the associated crisis developments in Southeast Asia.

The military threat to Sweden during this period is assumed in the analysis to be pri-

marily related to the development of Russia's full-scale attack on Ukraine. At the same time, the consequences of developments in the Middle East and further afield in Asia must be taken into account. As an alliance member, Sweden becomes more directly affected by conflicts further away. NATO membership provides increased protection for Sweden, but also brings increased exposure through our shared responsibility for the security of allies.

As this study illustrates, the ripple effects of regional and global conflicts with the risk of system collapse are perhaps even more unpredictable than in previous years. More specifically:

- It is difficult to see that a new president in the USA with his/her own will can force a complete conflict resolution in Ukraine.
- However, a freezing of the conflict is a fully possible development. Such a scenario could open the door for Russia to redeploy military resources from southern to northern Europe with obvious consequences for the Nordic-Baltic area.
- The possibilities for antagonists to weaken Swedish resilience through proxies and hybrid warfare, among other things, may further increase due to developments in the Middle East.

- Clearly, one cannot rule out a lesser retraining influence on Russia from China and India.

The overall and complex issue of Swedish, Nordic, Nordic-Baltic, European, and transatlantic deterrence and defense (and resilience) thus risks becoming dramatically pressing in the second half of the decade.

There is also a significant risk, or challenge, that deterrence as a goal cannot be reserved solely for the NATO level. Much suggests that Sweden must act diplomatically and militarily and, in its efforts, strengthen Swedish resilience at all levels. Sweden must also make difficult decisions about what deterrence should mean in terms of red lines, etc. It is highly relevant what other Western actors, led by the USA, are prepared to put at stake in the fight to preserve not only territorial integrity but also democracy, human rights, and the rule of law principles.

The SV-A-R project hopes to be somewhat more precise in the interim report about the assumptions that should be considered in the coming years and guide Swedish security and defense policy.

Sweden, like all other actors, must try to prepare for various developments. Already this fall, 2024, involves in many respects critical choices of significance for alternative developments in the coming years. Particularly important in this regard is, of course, the U.S. presidential election.

Some of the fundamental assumptions made at the end of the SES Academy project on Sweden in Europe 2019–2022 may prove to be partially outdated and therefore unsustainable for the remainder of this decade. This applies not least to the assumption that the Western world is increasingly united by a strong value community. Under the pressure of an almost chaotic global development, it is entirely possible that the ef-

fect in and on Europe, instead of continued increased cohesion and a value-based community, will be increased fragmentation and a more transactional approach by key governments.

This is something Sweden must prepare for through decisions in the near future that concern both diplomacy and defense. Security policy is then developed in the direction of increasingly profiling individual national interests where ad hoc coalitions at various levels are considered necessary, more necessary than alliance solidarity.

The uncertainty and unpredictability that characterize global developments as this is written, summer 2024, can be expected to continue in the coming months and years.

Sweden must be prepared for rapid reversals and ruptures, which the developments already during the summer of 2024 illustrate. All analytical activities concerning global developments require constant readiness for revision. The changes after Biden withdrew his candidacy while Ukraine brought the war onto Russian soil, and the continued escalation in the Middle East, clearly show this. A combined significant change from pessimism to some optimism may again swing in another direction.

To wait and see is not a posture that aligns with the emphasis on urgency made both in the national security strategy and in the defense committee's reports.

It is entirely possible that this essay will prove to have overdramatized the negative trends in the coming years. If so, this will need to be corrected in the project's interim and final reports. At the same time, it is the project's task to warn against too rapid shifts between pessimism and optimism. The fundamental problems in Europe, the USA, and the world largely remain, even if the forecasts for upcoming US elections change in one direction or another.

Inledande sammanfattning

Ett hybridkrig pågår redan mot Sverige. Riskerna för en global systemkollaps ökar successivt så länge som världen inte kan ena sig om att hantera en rad megatrender på ett effektivt sätt. Detta inkluderar först och främst klimathotet. Men en global systemkollaps kan också uppstå till följd av en övergripande eskalation på det geopolitiska, säkerhetspolitiska planet – en okänd terräng.

Frågan är nu i vilken utsträckning Sverige har att räkna med ökade militära hot under de närmaste åren. I projektet SV-A-R står vi nu inför uppgiften att i en mellanrapport efter det amerikanska presidentvalet analysera bl a denna fråga. För att vi ska kunna göra det krävs en scenarioanalys som tar sikte på en given tidsperiod. Ett första underlag för detta presenteras i denna text, där tidsperioden 2025 till 2029 sätts i fokus och där utgångspunkten är att förbereda för en ytterligare mer påfrestande omvärldsutveckling än den nuvarande. Den sammanfaller med en fortsatt möjlig andra presidentperiod för Donald J Trump, och inom EU med en andra EU-kommission för Ursula von der Leyen med potentiellt eskalerande inrikespolitiska problem i Europa. Den sammanfaller också, förutom med nu dominerande och krigshotande krisernas (Ukraina och Mellanöstern) fortsatta utveckling, med tidtabellen för Kinas kända anspråk på Taiwan, med 2027 som nyckelår, och vidhängande krisutveckling i Sydostasien.

Det militära hotet mot Sverige antas i analysen under denna tidsperiod i första hand sammanhånga med utvecklingen av Rysslands fullskaliga attack mot Ukraina. Samtidigt måste konsekvenserna av utvecklingen i Mellanöstern, och, på längre avstånd, i Asien, tas med i bilden. Sverige blir som alliansmedlem på ett mera direkt

sätt berört även av konflikter längre bort. Natomedlemskapet ger ökat skydd för Sverige, men också ökad utsatthet genom vårt delansvar för alliansländernas säkerhet.

Som denna studie illustrerar är ringverkningarna av regionala och globala konflikter med risk för en global systemkollaps kanske ännu mer svåröversäglbara än under tidigare år. Mer specifikt:

- Det är svårt att se att en ny president i USA med egen vilja kan tvinga fram ett avgörande i Ukraina på sätt som Donald Trump antytt. Däremot är en frysning av konflikten en fullt möjlig utveckling. En sådan kan ge en öppning för Ryssland att omdisponera militära resurser från södra till norra Europa, med uppenbara konsekvenser för det nordisk-baltiska området.
- Möjligheterna för antagonister mot Sverige att bl a genom ombud och hybridkrig försvaga svensk resiliens kan komma att öka ytterligare genom utvecklingen i Mellanöstern.
- Kina och Indien kan var för sig (snarare än tillsammans) komma att ge Ryssland ökat utrymme att eskalera kriget.

Den sammantagna och komplexa frågan om svensk, nordisk, nordisk-baltisk, europeisk och transatlantisk avskräckning och försvar (och motståndskraft) riskerar därmed på ett dramatiskt sätt att tränga sig på fram emot senare delen av årtiondet.

Det finns därmed också en stor risk, eller utmaning i, att avskräckning som strategi inte kan reserveras enbart för nivån Nato. Mycket talar för att Sverige måste agera diplomatiskt och militärt, inklusive för att förstärka svensk motståndskraft på alla nivåer. Också Sverige måste ta svåra beslut om vad avskräckning ska innebära i form

av röda linjer. Till bilden hör i högsta grad vad andra västliga aktörer med USA i spetsen är beredda att sätta på spel i kampen för att bevara inte bara territoriell integritet utan också demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Med projektet SV-A-R har vi förhoppningen att redan i mellanrapporten kunna vara något mer precisa om de antaganden som bör diskuteras under de närmaste åren och vara styrande för svensk säkerhets- och försvarspolitik.

Men det kan redan nu förutskickas att utvecklingen i omvärlden även då kommer att vara svår, för att inte säga omöjlig, att förutsäga. Sverige liksom alla andra aktörer måste försöka ta höjd för olika utvecklingar. Redan innevarande höst, 2024, innebär i många avseenden kritiska vägval av indikativ betydelse för alternativa utvecklingar åren framöver. Särskilt viktigt är härvid givetvis det amerikanska presidentvalet.

Några av de fundamentala antaganden som gjordes i slutet av akademiprojektet SES om Sverige i Europa 2019–2022 kan visa sig delvis överspelade och därför ohållbara under återstoden av innevarande årtionde. Detta gäller inte minst antagandet att västvärlden alltmer förenas av en stark värdegemenskap. Under trycket av en närmast

kaotisk omvärldsutveckling är det fullt möjligt att effekten i och på Europa i stället för fortsatt ökad samhörighet och värdegemenskap blir ökad splittring och ett mer ”transaktionellt” förhållningssätt, där det mesta avgörs i bilaterala förhandlingar.

Detta måste Sverige ta höjd för genom beslut i närtid som berör både diplomati och försvar. Säkerhetspolitiken utvecklas då i riktning mot allt större profilering av enskilda nationella intressen där ad hoc-koalitioner på olika nivåer anses nödvändiga, ibland kanske mer nödvändiga än allianssolidaritet.

Den osäkerhet och ovisshet som kännetecknar omvärldsutvecklingen när detta skrivs, sommaren 2024, kan förväntas fortgå även månaderna och åren framöver.

Sverige måste vara berett på snabba omkastningar och rupturer, vilket utvecklingen redan under sommaren 2024 illustrerar. All analysverksamhet rörande omvärldsutvecklingen kräver ständig revideringsberedskap. Scenförändringarna efter att Joe Biden dragit tillbaka sin kandidatur, samtidigt som Ukraina fört kriget in på rysk mark och den fortsatta upptrappningen i Mellanöstern, visar detta tydligt.

En sammantagen påtaglig tidigare förändring från oro till framtidstro kan komma att på nytt svänga i en annan riktning.

Del I: Övergripande frågeställningar

AKADEMIPROJEKTET SV-A-R (Sverige-Avskräckning-Resiliens), som genomförs under åren 2023–2025,

- fokuserar på Sveriges möjligheter att inom – och med hjälp av – Nato och EU uppnå förbättrad avskräckning och motståndskraft.
- analyserar sårbarheter som allians- och EU-medlemskapen samtidigt och sammantaget kan komma att medföra.

Projektet har i juni 2024 publicerat sin första rapport i form av en förstudie. SV-A-R går nu vidare från förstudie till en mellanrapport för publicering efter det amerikanska valet. Då är en huvuduppgift att ytterligare analysera omvärldsutvecklingen för att förstå hur förutsättningarna för avskräckning och motståndskraft, svensk, nordisk och europeisk, förändras.

I SV-A-R-projektets slutrapport kommer frågor om vad omvärldsutvecklingen innebär för Europa, inklusive Norden och Sverige, att vara ett huvudspår. Det handlar då om Europa både som oberoende och beroende variabel, både Europas kapacitet för att bidra till västvärldens avskräckning mot i första hand Rysslands, men också Kinas och andra antagonisters aggression, och Europas motståndskraft. I denna rapport fokuseras främst på de utomeuropeiska omvärldsvariablerna som sådana, utöver Ukraina.

Därigenom förväntas SV-A-R kunna ge ytterligare underlag för inriktningen av Sveriges säkerhets- och försvarspolitik framöver, i första hand under den kritiska perioden 2025–2029.

Denna period sammanfaller med nästa presidentperiod i USA och tiden fram till nästa val till Europaparlamentet 2029.

Det kan dock konstateras att händelseutvecklingen redan denna höst kan komma att bli dramatisk på ett sätt som kommer att ge viktiga ingångsvärden för analysen av den fortsatta utvecklingen. Det handlar då, således, mycket om det amerikanska presidentvalet, dess process och dess resultat – i värsta fall ett omstritt resultat som destabiliserar det amerikanska politiska och konstitutionella systemets robusthet och motståndskraft. Men det handlar givetvis samtidigt om konsolideringen av det nyvalda EU och, framför allt, om utvecklingen av krigen i Ukraina och Mellanöstern, och samverkan mellan ledande aktörer i dessa och den amerikanska maktkampen. För svensk del handlar det om fortsatt anpassning till Natomedlemskapets möjligheter och krav och om den politiska processen fram till ett nytt flerårigt försvarsbeslut med ovan nämnda kritiska period som avsedd genomförandetid.

SV-A-R har från början utgått ifrån (det självklara) att förutsättningarna för svensk säkerhetspolitik förändras över tid, vilket

visat sig under tidigare akademiprojekt. Det har gällt före och efter migrationskrisen och pandemin, före och efter Ukraina 2022, och kriget(-n) i Mellanöstern, särskilt fr o m den 7 oktober 2023. Det illustrerar att dessa förändrade förutsättningar nu inträffar med en helt annan hastighet än vad svenskarna vant sig vid under senare decenniers försvarsplanering.

Krigsvetenskapsakademien erbjuder som ett fritt debattforum möjligheten att diskutera frågor som det officiella Sverige i hög grad har skäl att undvika att öppet spekulera i. Regeringen publicerade i juli 2024 sin nationella säkerhetsstrategi. Den är på många områden – delvis av utrymmesskäl – abstrakt och tämligen översiktlig, inte minst när det gäller beskrivningen av omvärldsutvecklingen. Detta må vara naturligt – en regering har många olika hänsyn att ta, men det riskerar att minska förståelsen hos allmänheten för de utmaningar och hot som Sverige står inför.

Detta gäller i hög grad olika problematiska förhållanden inom inrikespolitiken i väst, och då givetvis inte bara i USA.

Hur kan olika utfall av händelseutvecklingen, från det amerikanska presidentvalet till sammanhållningen i Europa m m, påverka EU:s och Natos resurser och förmåga till stärkt avskräckning och resiliens?

Redan i förstudien flaggar SV-A-R för möjligheten att det amerikanska valet i november 2024 och uppföljningen av valet till Europaparlamentet i juni 2024 tillsammans kan inleda ett skede med nya förutsättningar för svensk säkerhetspolitik. Efter det amerikanska valet finns det mer underlag för att bedöma vad detta kan komma att innebära.

När detta skrivs under förhösten 2024 är en Trump-seger fortsatt fullt möjlig. Opinionsundersökningar pekar på att Trump erövrar tillräckligt många elektorsröster för att bli vald även om Kamala Harris får lika

många eller fler röster totalt. Samtidigt konstateras att Bidens länge väntade, men ändå för många överraskande, avgång, och Harris rivstart och formella nominering senare i augusti – skapat något av en ny valkampanj, innebärande skärpt ideologisk retorik, trots maningarna efter attentatet mot Trump.

Redan detta, och den kvarvarande möjligheten att Trump/Vance-teamet faktiskt vinner den 5 november och/eller att republikanerna vinner senaten, gör det sannolikt att några av de fundamentala antaganden som gjordes i slutet av akademiprojektet SES om Sverige i Europa 2021–2022 kan visa sig delvis överspelade och därför ohållbara under återstoden av innevarande årtionde. Detta måste Sverige ta höjd för genom beslut i närtid om uppbyggnaden och utformningen av Sveriges militära och civila förmåga och om Sveriges politiska linje inom Nato och EU.

Att vänta och se är inte en inställning som rimmer med den betoning på brådska som görs både i den nationella säkerhetsstrategin och i försvarsberedningens rapporter.

Det är fullt möjligt att denna text kommer att visa sig ha överdramatiserat de negativa trenderna under de närmaste åren. Det får i så fall i en första omgång korrigeras i projektets mellanrapport. Samtidigt är det projektets uppgift att varna för alltför snabba kast mellan pessimism och optimism. De grundläggande problemen i Europa, USA och världen finns i hög grad kvar även om prognoserna för kommande val i USA förändras i den ena eller andra riktningen.

Bakgrund

Det blev under åren 2022 till 2024 möjligt för Sverige att uppnå betydande framsteg på vägen mot närmare gemenskap med likasinnade i västvärlden genom medlemskapet i Nato och bilaterala överenskommelser med USA och andra centrala västliga

samarbetspartners. Närmandet byggde i hög grad på en samsyn i Sverige inte bara om stödet till Ukraina utan också, på ett bredare plan, på en värdegrundad samhörighetskänsla i förhållande till det samlade väst. Trenden beskrevs i den säkerhetspolitiska slutrapporten från SES-projektet vid årsskiftet 21/22 på följande sätt:

”Sverige har inte något annat alternativ för överskådlig framtid än att avsevärt tydligare än hittills definiera sig som en del av den de facto i huvudsak västliga värdegemenskap som håller fast vid demokratis, mänskliga rättigheternas och rättsstatens principer. Det gäller också på den globala nivån. Vi måste också förbereda oss för möjligheten att de politiska förutsättningarna för transatlantiskt samarbete på nytt skulle dramatiskt försämrats – i ljuset av den pågående omvärldsutvecklingen. Det gäller att nu utnyttja den tid som står till buds för att permanent fördjupa detta samarbete så långt som möjligt genom långsiktiga och juridiskt bindande överenskommelser. Detta hör också till bilden när beslutssystemen på internationell nivå diskuteras. Det är särskilt betydelsefullt från ett svenskt militärt perspektiv.”

Den fråga som många svenskar hoppades att de aldrig igen skulle behöva ställa efter det kalla krigets slut är nu återigen på bordet: Finns det, faktiskt, en hållbar västlig värdegemenskap som överlever det yttre trycket och maktskiften i många av de väststater som är viktiga för svensk säkerhet? Eller upplever Sverige nu en övergång från en värdegemenskap till en mer komplicerad geografi av ömsom gemensamma och ömsom divergerande intressen inom och mellan olika aktörer i väst och i världen i övrigt? Två möjliga utvecklingar framtonar i ett vägskäl: Antingen att omvärldsutvecklingens riktning med en ihållande offensiv av allt fler alltmer tydligt auktoritära stater, och kanske koalitioner av dessa, frampres-

sar en ökad sammanhållning mellan stater som identifierar sig som liberala demokratier (”vi i väst”), eller att denna globala trend tvärtom framtvingar splittring och ideologisk vilshenhet i väst (givetvis mycket beroende på utvecklingen i USA).

Läget inför det amerikanska valet, och utgången av valen till Europaparlamentet och i Frankrike och tidigare i Polen, pekar på att mycket små förskjutningar kan innebära mer eller mindre radikalt förändrad säkerhetspolitik i ett antal för Sverige centrala stater och internationella organisationer, jfr den nuvarande ministären i Frankrike och den nya regeringen i Storbritannien.

Vad händer om det blir en andra Trump-period?

Det finns mot denna bakgrund således all anledning att genom scenarieexempel söka illustrera möjliga utvecklingar framöver. Trumpscenariet blev verklighet 2016 men inte 2020. Om det inte blir verklighet 2024 kan det (då rimligen med ett annat namn) bli det 2028, etc. Särskilt angeläget är det att under hösten 2024 analysera möjliga konsekvenser av en Trump-seger med betydande republikanskt stöd i kongressen. Givet allt som står på spel kommer även de amerikanska väljarnas röstbenägenhet och slutliga preferenser mellan de båda motstående ”narrativen” att baseras på sådana konsekvensanalyser.

Det borde, som framgår nedan, geliv åt uttalandet att det är bråttom för Sverige att se om sitt hus

Viss, preliminär, analysvägledning kan inhämtas från ett extrapolerande studium av vad olika viktiga politiska ledare för närvarande uttalar som sina mål på kortare och längre sikt.

När det gäller uttolkningen av vad en president Trump kan komma att vilja genomföra finns det i och för sig redan republikanska röster som vill tona ner radikaliteten i den förändring som en övergång från Biden till Trump kan innebära. I föregående Trump-administration visade det sig denna typ av (lugnande) analys meningsfull och adekvat eftersom en lång rad höga befattningshavare på det säkerhetspolitiska området hade andra säkerhetspolitiska uppfattningar än presidenten (jfr exemplen Mattis, Bolton) och faktiskt kunde utöva ett visst modererande inflytande – om än i mindre grad än många förväntade sig. Denna gång kommer dock sannolikt presidenten att i högre grad säkerställa att de som utnämns från början delar presidentens uppfattningar i stort.

Vad betyder allt detta – och mer därtill – för hotbilden mot Sverige?

Redan idag finns en konkret hotbild mot Sverige. När det gäller hybridhot pågår attacker nu, och motmedel för ökad motståndskraft samt proaktiva åtgärder måste utvecklas för att vara effektiva i närtid. Det kan konstateras att det på detta område, i denna domän, pågår en snabb global eskalation, på stor bredd, inklusive cyberområdet, men också antagonistisk användning av medel för opinionspåverkan, inom respektive utom ramen för årets många val, och politiskt utnyttjande av migration och organiserad brottslighet. Detta är således en realitet här och nu. Många bedömare talar idag om att, i särskilt hybriddomänen, det ”tredje världskriget” redan har börjat – och ifrågasätter på den grunden relevansen i begrepp som ”gråzon” och liknande för att markera ett slags mellanläge (med oklara beredskapsimplikationer) mellan ”fred” och ”krig”.

Frågan är då om och när en mer konkret *militär* hotbild – eller snarare ett konkret militärt hot – kan komma att bli verklighet.

Låt oss ställa denna fråga med fokus på tjugotalets senare år, då Donald Trump fasar ut och facit från ytterligare en femårsperiod i EU-samarbetet kan definieras. I kort sammanfattning kan dessa år komma att bli kritiska, eftersom ett flertal olika variabler i första hand i amerikansk politik men också i det samlade väst, riskerar att samvariera på ett dramatiskt sätt – kopplat till krigsutvecklingen i Ukraina och Mellanöstern (kanske också Sydostasien) och därmed öka påfrestningarna också på svensk säkerhet och säkerhetspolitik. Med den nu rådande geopolitiska spänningsnivån kan förvisso en ytterligare väsentligt försämrade säkerhetssituation hinna bli verklighet långt dessförinnan, men beträffande den militära hotbilden mot Sverige finns skäl att fokusera på dessa senare år, i kombination med övriga variabler; nämligen risken att läget i Ukrainakriget då utvecklats på ett sådant sätt – i riktning mot en frysning – att Putins Ryssland, med stöd av Kina, Nordkorea och Iran och i någon mån kanske även Indien, får strategiskt utrymme att frigöra styrkor och resurser från den ukrainska fronten till det nordeuropeiska närområdet.

Nedan skisseras i en första punktlista ett antal möjliga utvecklingar – det kan kallas ett worst case scenario – som skulle påtagligt försämrade svensk säkerhet i detta skede:

- Ökat avstånd mellan å ena sidan överenskomna förpliktelser och värderingsrelaterade principer och å den andra faktiskt förd politik. Det skulle försämrade förutsättningarna för en gemensam politik för avskräckning och motståndskraft inom både Nato och EU. Redan idag aviserar Trump/Vance med all önskvärd tydlighet att juridiskt bindande säkerhetsgarantier

(såsom art 5 i Natostadgan) från amerikansk sida inte är generellt och absolut giltiga utan kan bli föremål för ytterligare villkor eller förbehåll som ställs av USA.

- Tydligare prioritet för exklusivt amerikanska intressen framför de intressen som delas av olika allierade. Det kan innebära tillämpandet av ett *avståndskriterium* med företräde för inhemska och näraliggande problem, där till exempel skyddet av den södra gränsen till Mexiko anses långt viktigare än gränsen mellan Baltikum och Ryssland. Deklarationer inom Nato om att varje tum av alliansens territorium ska försvaras, med samma beslutsamhet, motsägs av ett sådant kriterium. Här måste dock perspektivet problematiseras genom erinran om Taiwan, m m, alltså frågor om mål och medel i de amerikanska säkerhetsåtagandena i Sydostasien, inklusive dessa frågors kärnvapen- och kärnvapenspridningsaspekter. Frågan om Kinas politik och agerande kommer att bli successivt viktigare under dessa år.
- Mindre aktiv amerikansk roll i konflikter som uppfattas som militärt olösbara och som medför en risk att USA engageras på en nivå som anses oproportionerlig i förhållande till USA:s nationella kärnintressen (jfr Afghanistan). Det kan också komma att leda till eftergifter till Ukrainas nackdel och en betydande, kanske dramatisk, minskning av det amerikanska stödet till Ukraina, samtidigt som t ex det tyska och/eller det franska stödet (och därmed EU:s samlade) inte bibehålls på tidigare nivå.
- Successiv bilateralisering av USA:s säkerhetspolitiska samarbeten med tonvikt på USA:s egna intressen. Det kan leda till att planerade förstärkningsoperationer till Europa i händelse av krig blir mer selektivt inriktade med mindre hänsyn

till allierades behov. Här finns, till exempel, redan indikationer som pekar på ett större amerikanskt intresse för svenska bidrag till försvaret av nordligaste Europa – bl a med koppling till den ryska andraslagsförmågan på Kolahalvön – snarare än förstärkningen av försvaret i södra Sverige, riktning Baltikum och södra Finland.

- Mer uttalat fokus på kärnvapen (kärnvapenavskräckning) till skydd för USA snarare än Nato. Tillsammans med föregående kriterier innebär det att kärnvapenavskräckning som grundval för Natos politik får minskad trovärdighet. Samtidigt uppstår delvis nya frågor om NPT inom väst och de franska och brittiska kärnvapnens roll.
- Större osäkerhet om nuclear sharing med allierade i samband med att bomben B61-12 moderniseras. Det innebär en möjlig större fokus på det amerikanska intresset att sälja F-35 utan koppling till kärnvapencertifiering.

Men det finns likväl också en alternativ punktlista som inte innebär ett worst case-scenario och som betonar möjligheter snarare än hot. Det är nämligen å andra sidan också möjligt att föreställa sig en annan utveckling – den typ av dramatisk amerikansk kurskorrigering som skedde efter Pearl Harbor 1941 och efter 11 september 2001.

Den amerikanska opinionen kan förändras, och presidentens uppfattning om betydelsen av allierade *kan* också förändras märkbart i för oss och hela Europa mer positiv riktning.

- Kanske kommer under perioden mot slutet av 2020-talet uppfattningen att det amerikanska försvaret av den egna säkerheten kan upprätthållas utan hjälp av allianser – både bilaterala sådana och multilaterala – modereras.

- Det är heller inte självklart att det som USA kommer att möta primärt kommer att uppfattas som ett hot från Asien. Det kan komma att utvecklas till ett uppfattat globalt hot från ”The Global South” – ett alltmer omstritt begrepp – där arenan, virtuellt och ekonomiskt och militärt, i praktiken blir global. Som ett exempel blir det då ett vitalt intresse för USA att Europa inte alltför mycket närmar sig Kina.
- USA kan komma att överraskas inte bara av terror- och hybridhot, utan även av klimat-, pandemi- och ekonomiska chocker som visar sig kräva utvecklade samarbetsstrukturer och internationellt bindande överenskommelser både globalt och mellan allierade.

Svaret på frågan vilken politik USA i praktiken kommer att föra kräver sålunda ett noggrant studium av vad som händer på nivån *megatrender* (se den säkerhetspolitiska rapporten från SES-projektet) och vad som händer i samspelet mellan Kina, Indien och Ryssland i samarbete och/eller i konflikt med länder som Iran och Nordkorea.

Viktiga utgångspunkten för analysen inom SV-A-R har hittills varit att

- politiken bestäms inte unilateralt utan i ett aktions-reaktionsmönster där utmaningar och svar hela tiden kan komma att vara asymmetriska.
- hoten kan också visa sig oroa även Trump, även om de inte är massiva utan mer ”salamitaktiska”.

Från den amerikanske presidentens sida skulle det i valet mellan

- containment,
- rollback (för att ex återställa Ukrainas territoriella integritet)
- eller helt enkelt ointresse

inledningsvis framstå som sannolikt att Trump väljer ointresse.

Och det är detta som Sverige måste försöka att ta höjd för och försöka analysera konsekvenserna av. Det betyder att man inte kan utesluta att Trump väljer att ta strid för containment, och kanske till och med för rollback, om han känner sig utmanad.

Men Sverige kan inte lita på det.

Utmaningar för svensk säkerhets- och försvarspolitik

En analys av utmaningarna för svensk säkerhet kan därför inte reduceras till en allmänt formulerad fråga om Natos eller EU:s avskräckningsförmåga eller motståndskraft. Omvärldsutvecklingen kräver mer ingående nyanseringar – och problematiseringar. Särskilt måste stor försiktighet iakttagas när det gäller en framskrivning av utvecklingen linjärt:

Det har visat sig farligt att tänka linjärt i termer av att samarbetet inom väst förbättras inkrementellt och att västsidan successivt ökar sin gemensamma relativa militära förmåga och civila motståndskraft. Trenden kan också bli den motsatta på flera viktiga områden.

- Det är också centralt att analysera förutsättningarna för Ryssland att öka sin militära kapacitet och avskräckningsförmåga med relevans för det nordiska området. Också här är det viktigt att inte göra linjära antaganden utan noggrann analys och eftertanke.
- Hittills har det varit ett vanligt antagande sedan februari 2022, när Ukraina visade sig framgångsrikt kunna bemöta de initiala massiva ryska angreppen, att Ukraina successivt skulle nöta ut den ryska kapaciteten, med västlig hjälp.

- Det är dock fullt möjligt att den ryska förmågan att producera krigsmateriel och mobilisera militär personal fortsatt överstiger vad västsidan kan bidra med till Ukraina och vad Ukraina kan åstadkomma av egen kraft.
- Och det är vid en eventuell militär frysning av konflikten mellan Ukraina och Ryssland fullt möjligt att Ryssland kan omdisponera och återföra styrkor från fronten i söder till nordvästra Ryssland och Belarus, vilket kan ställa Sverige och Norden inför nya militära hot redan mot slutet av detta årtionde.
- Frågan om vart Storbritannien och dess försvarsmakt går blir då också alltmer betydelsefull.

Om den amerikanska politiken utvecklas mot en selektiv prioritering av vad USA är berett att göra för sina allierade vid händelse av kris och krig, ligger de återstående områdena inom det forna Sovjetunionen som ännu inte står under rysk kontroll särskilt illa till. Det gäller då främst Moldavien och de baltiska staterna, förutom Centralasien och Kaukasus.

Schablonmässiga antaganden om vad Nato kommer att göra för att avskräcka varje angrepp mot ”en tum” av alliansmedlemmarnas territorium måste då utsättas för seriösa stresstester.

Även när det gäller EU måste frågan tidigt ställas om hur sannolikt och realistiskt det är att samtliga länder inom EU kommer att stödja ett resolut försvar av varje del av unionens område med åtgärder och resurser som har verklig betydelse för exempelvis de baltiska staternas säkerhet.

I sammanhanget kan noteras att valet av hög representant inom EU, Kaija Kallas från Estland, liksom nomineringen av en försvarskommissionär från Litauen illustrerar spännvidden av uppfattningarna inom EU;

det gäller givetvis främst synen på Ryssland och det ryska hotet men också i förhållande till Ungern (med mer eller mindre explicit stöd från flera andra länder inom unionen). Samtidigt står länder i södra Europa, inklusive Frankrike och Italien, inför stora utmaningar internt och i nord-syd-dimensionen, vilket kan göra det svårt för dessa länder att effektivt bistå i norr. Frågan om de franska kärnvapnens roll inom EU framstår som ett stort frågetecken.

För svensk del illustrerar detta behovet, således ett ökande behov, av att parallellt med ett intensivt arbete inom Nato och EU, verka på många bilaterala och multilaterala fronter samtidigt för att genom bilaterala och andra samarbeten skapa förutsättningar för ökad svensk militär och civil förmåga.

Till en del motiverar detta på nytt en (stärkt) betoning av o l i k a samarbetsformat inom det nordisk-baltiska området och Storbritannien, som diskuterades utförligt under SES-projektet.

Att bygga förmåga och verka diplomatiskt på bred front blir mot denna bakgrund centralt för Sverige för att klara de utmaningar som kan komma att möta landet mot slutet av årtiondet. Ett intensifierat analysarbete blir också nödvändigt, även i det offentliga rummet, för att visualisera hur hot och utmaningar kan gestalta sig.

I detta perspektiv går det inte för bl a svensk del att uteslutande fokusera på den bilaterala relationen mellan Ryssland och det nordisk-baltiska området. Också Kina och Indien blir centrala aktörer. Därtill kommer konfliktytorna i Mellanöstern, liksom alla former att genom ombud, proxies, slå mot svensk säkerhet. Frågan om svensk flödes-säkerhet i alla dimensioner och riktningar blir central.

Samtidigt måste Sverige verka för att den strategiska signaleringen gentemot Ryssland från Nato, EU, de nordiska länderna och

Sverige, utformas för att på ett trovärdigt sätt beskriva hur Sverige vill se avskräckning och motståndskraft i perspektivet av omfattande osäkerheter.

I sammanhanget blir det av central betydelse att utveckla en klar uppfattning om hur förekomsten av substrategiska kärnvapen och andra relaterade vapensystem, inklusive civilförsvarsaspekter, kan komma att användas av Ryssland. Sverige måste ha en uppfattning om vad detta borde innebära för Nato, EU och västsidan i stort för att avskräcka konventionella (militära) och hybridangrepp.

Man måste också konkret försöka föreställa sig vilka möjligheter och vilken vilja våra allierade kommer att ha att förstärka försvaret av norra Europa (genom Suwalki-gapet, Östersjön, Göteborg, Trondheim, med flyg, etc).

Scenarioexempel: Trump efter fyra år

För att konkretisera med ett exempel kan man ställa frågan vilken sårbarhet Sverige har under Donald Trumps senare år som president, då han är på väg att bli en "lame duck" eftersom han inte längre kan återväljas och är långt över 80 år gammal.

- Man kan anta att han i ett sådant läge inte vill ha något som allvarligt stör bilden av honom som en framgångsrik president i eftervärldens ögon – på samma sätt som Biden under sina sista månader torde komma att fokusera på sitt eftermäle ("legacy").
- Man kan vidare anta att han under sina fyra år försökt undvika att ingripa militärt runt om i världen inklusive i Europa. Natos beredskap att ingripa har också på motsvarande sätt reducerats i förhållande till de ambitioner som uttalades i

samband med toppmötet i Washington i juli 2024.

- USA har vidareutvecklat sin kärnvapenkapacitet, inte i första hand för att avskräcka aggression mot allierade, utan för att skydda USA och garantera USA:s status som supermakt.
- Under åren har Trump frestats att ingå olika typer av bilaterala överenskommelser med ledare både i Kina, Ryssland och Nordkorea och möjligen även med Indien, för att minska risken för upptrappning som skulle kunna beröra det amerikanska fastlandet.
- Hans politik har successivt undergrävt säkerhetsgarantierna inom Nato, men också när det gäller allierade partner såsom Japan, Sydkorea, Filippinerna och Australien.
- Han har inte velat sätta sin ställning på spel genom att utmana Kina när det gäller Taiwan.
- Kina har å sin sida valt att avvakta till den tidpunkt då USA på nytt befinner sig i en svaghetsposition när det gäller beslutsföret, det vill säga efter 2027.
- Under åren som president har Trump fortsatt utvecklat strävan att kontrollera även den dömande statsmakten och kongressen.
- Han kommer i sammanhanget ha samma intressen som president Jeltsin på sin tid hade att söka en efterträdare som garanterar honom och hans anhängare strafffrihet.

I mellantiden har Ryssland och Kina

- med stöd av Iran och Nordkorea successivt utvecklat sina hotföreställningar inte första hand mot USA, utan mot övriga delar av västvärlden,
- fortsatt en mycket omfattande militär investering, inklusive på kärnvapenområdet,

- systematiskt fördröjt och undvikit diskussioner om rustningskontroll fram till dess att den kinesiska ambitionen att åtminstone uppnå paritet med Ryssland och USA är en verklighet,
- fortsatt utvecklat massförstörelsevapen som kan användas substrategiskt och som utgör trovärdiga hot mot till exempel Europa också genom olika former av anonyma angrepp och via proxies,
- förstärkt kopplingen mellan inre och yttre säkerhet genom metoden att utrusta och finansiera organiserad brottslighet för att utföra terrorangrepp inte minst riktade mot nyckelpersoner i väst. Man får dock anta att detta sker gradvis och med viss försiktighet från kinesisk sida för att försöka minska störningarna av handelsrelationerna med väst, som uppfattas som ett primärt kinesiskt intresse. Olika typer av avvägningar måste hela tiden göras av Kina i stödet till Ryssland och att Ryssland samtidigt diversifierar sitt beroende av Kina genom fortsatt förbättrade relationer med Indien. Även Indien måste också försöka förbättra sina relationer med väst så som man hittills gjort till exempel med länder som Österrike, som mottog ett indiskt högnivå-besök samtidigt som Natotoppmötet pågick,
- visat allt större intresse för de arktiska sjövägarna.

USA, Ryssland, Kina och Indien

- kommer att utveckla en transaktionell samarbetspolitik med enskilda europeiska stater och som redan inletts i länder som Ungern, Turkiet och Österrike liksom även i utvidgningskretsen i länder som Serbien.

För EU innebär utvecklingen

- ökade svårigheter att fatta mellanstatliga beslut med konsensus vilket leder

- till tryck på EU:s ledande makter att gå i supranationell riktning och skapa större handlingsfrihet för kommissionen att genomföra långsiktiga beslut, vilket man redan försökt att göra genom att säkra långsiktigt stöd till Ukraina. En ökad betoning av eurogruppens makt inom EU minskar Sveriges inflytande i unionen. Samtidigt ökar oviljan att från amerikansk och andra länders sida erkänna EU diplomatiskt och politiskt och försök görs att inte medge deltagande av EU-institutionerna vid internationella toppmöten. Detta försvårar EU:s möjligheter att föra till exempel handelsförhandlingar med tredje part.
- att utvidgningsplanerna av EU motverkas resolut av både USA och ett antal medlemsstater inom unionen.

För Sverige föranleder utvecklingen

- som noterats ovan en ökad betoning på det nordiska och det nordisk-baltiska samarbetet.
- att Storbritannien blir en allt viktigare samarbetspartner med Sverige, medan osäkerheten om vad samarbetena med Tyskland och Polen kan ge till norra Europas försvar ökar.
- i Sverige samtidigt en alltmer kritisk analys av vad Sverige har råd med militärt och ekonomiskt i form av förstärkning av försvaret av grannländerna och vad Sverige kan bidra med genom EU:s budget.
- att konsekvenserna av en svensk militär närvaro i Baltikum och på Gotland utsätts för allt mer kritisk analys, inte minst mot bakgrund av hoten från inte bara Kaliningrad utan också Belarus.
- att Ryssland förutsätts successivt öka hybridattacker mot Baltikum och offentligt uttala oro för Sankt Petersburgs närhet till grannländernas gränser.

Diplomatiskt ger detta anledning för Sverige att intensivt inventera samarbetsmöjligheter också bilateralt med olika länder i och utanför Europa. Förutsättningarna för vidare bilaterala överenskommelser med USA blir av central betydelse. Men också möjligheterna att bygga partnerrelationer med enskilda länder som har viktiga strategiska råvaror m m blir viktiga att utveckla bilateralt och genom EU.

Sammantaget innebär utvecklingen *i detta scenario* en kraftig problematisering av begreppen avskräckning och motståndskraft. Frågan om avskräckning kan inte längre ses bara på Natonivån, som det framställs i den nationella säkerhetsstrategin.

Artikel tre i Natostadgan får ökad relevans och betydelse för Sverige.

Omvärldsutvecklingens komplexitet framgår ännu tydligare av nedanstående scenarieperspektiv.

Del 2: Tre scenarieperspektiv: Öst-Väst (fokus Ukraina), Nord-Syd (Mellanöstern), Globalt (Kina-Indien)

VAD GÄLLER DEN för oss i Europa så viktiga utvecklingen i USA skedde som vi sett den plötsliga scenförändringen att Joe Biden tolkade tecknen i skyn som skäl att bekantgöra sitt avstående från fortsatt kandidatur och i stället lämnade sitt förord för vicepresidenten Kamala Harris som partiets nominering inför valet den 5 november. Att detta besked ledde till en process av allmän uppslutning bakom Harris inom det republikanska partiet inför konventet den 19 augusti och att denna – synbarligen för Trumps och GOP:s valkampanj oväntade – scenförändring kom att (åtminstone momentant) förändra hela valkampanjens karaktär i för demokraterna positiv riktning, detta manifesterat också i tydligt mer gynnsamma opinionssiffror. Valutgången tedde sig genom denna förändring återigen mer oviss, vilket erinrar om behovet av en analytisk öppenhet för alternativa utvecklingar; det är fortfarande möjligt att Donald Trump vinner presidentvalet (och majoriteten både i senaten och representanthuset), och det är fortfarande därför angeläget att scenariotesta konsekvenserna i olika tidsskeden av en sådan valutgång. Hur det går får vi veta kring den 5 november.

Vad gäller situationen i det länge relativt fastlåsta kriget – Putin-Rysslands fullskaliga angreppskrig – i Ukraina, har under första halvan av augusti den scenförändringen inträffat att Ukrainas armé har överras-

kat både Ryssland och omvärlden i övrigt med att med specialstyrkor korsa den rysk-ukrainska gränsen mot Kursk-området och därvid erövra betydande landområden och dussintals byar. Det var i skrivande stund förstås omöjligt att värdera den ukrainska offensivens varaktighet och motståndskraft mot väntade ryska motåtgärder, men det kunde konstateras att denna utveckling *kan* vara inledningen av ett nytt skede i det nu fleråriga kriget, oklart i vilken riktning och oklart vad detta kan innebära för eventuella fredstrevare. Och hur det samvarierar med fortsatta leveranser av vassa västliga vapensystem och fortsatt utveckling av USA:s (oavsett presidentvalsutgången) och allierades syn på vad anständigheten och solidariteten kräver i fråga om stödet för Ukrainas försvarskamp.

Vad gäller Mellanöstern skedde samtidigt som punkterna ovan en ytterligare tillspetsning, i och med den nya fas i spelet action-reaction (-eskalation) mellan främst Iran och Israel – likvideringen av Hamasledaren Haniya i själva centrum av Teheran (och Hizbollah-ledaren Shukr i Beirut), Irans (o Co) hotelser om vedergällning som skapade oviss spänning, och USAs mobilisering av resurser i området för att för att söka ”avskräcka” Iran och ”återförsäkra” Israel, inklusive en diplomatisk storsatsning för att äntligen få avtalet om vapenvila och fång-

utväxling på plats, den viktigaste pusselbiten i regionens krigshotade krishantering.

Detta som en sista uppdatering av beskrivningen av detta ämnes svärfångade föränderlighet. Den följande texten är dock skriven utifrån läget sådant det kunde låta sig beskrivas – och framskrivas – dessförinnan. Det synnerligen allvarliga geopolitiska nuläget, med risk för ytterligare global och/eller regional eskalering redan innevarande år, bildar således utgångspunkten för ett studium, nödvändigtvis scenariobaserat och genom alternativ extrapolering, av de närmast följande åren, här särskilt de sista åren i en tänkt Trump II-administration.

Några utgångspunkter

En ytterligare utgångspunkt för att i denna del nu gå vidare och studera hur problematiken för svensk och europeisk del i fråga om projektets huvudfrågeställningar rörande avskräckning och motståndskraft, var för sig och tillsammans, kan närmare belysas – och problematiseras – är följande teser:

- All säkerhetspolitik handlar i grunden om en avvägning mellan avskräckning och det som på norska, i norsk traditionell säkerhetspolitisk doktrin, heter ”beroligelse”, även om avvägningen nödvändigtvis måste varieras i förhållande till varierande faktiska omständigheter. En stat som hotas av militär aggression tvingas t ex att förlita sig mest, eller helt, på avskräckning, med kända implikationer för bl a en småstat och en allians. Men att lägga alla ägg i avskräckningskorgen innebär minskad säkerhetspolitisk handlingsfrihet, särskilt i ett längre perspektiv (jfr aktuell norsk säkerhetspolitisk doktrinutveckling och debatt).
- Olika faktorer har samverkat till att ”allt hör ihop”: globaliseringen, teknikutvecklingen, multipolariseringen, risken för kärnvapenspridning, USA:s minskande men alltjämt dominerande makt (ekonomiskt, militärt, allianspolitiskt), dragkampen mellan revisionist- och status quo-krafter både i öst-väst- och i nord-syd-dimensionerna (inkl ”Global South”), m m. Allt detta gör att världens olika konflikt-härddar blir sammanlänkade, med åtföljande horisontella (och vertikala) spridningsrisker. ”Det tredje världskriget”, i ett eller annat format, kan således tänkas inledas lite var som helst, till följd av avsiktlighet eller oavsiktlighet (jfr första världskriget), i Taiwan, eller Moldavien, eller Baltikum. Samtidigt gäller – jfr SES-projektets säkerhetspolitiska slutrapport – att de globala trenderna också omfattar ett mått av objektivt nödvändigt internationella samarbetssträvanden eller -behov, givet de globala hoten såsom klimatet, inflationsrisken, pandemirisen, massmigrationen, terrorismen, m m. Det är hot som är sammanlänkade med varandra och med den geopolitiska spänningsökningen, med ännu svårbedömd nettoeffekt.
- Sverige är nu full medlem i både EU och Nato (m fl internationella organisationer). Medlemskapen, särskilt Natomedlemskapet, innebär å ena sidan stärkt säkerhet genom de säkerhetsgarantier som vunnits; Natos artikel 5 innebär att ett angrepp på Sverige av övriga 31 medlemsstater betraktas som ett angrepp på alliansen som helhet, vilket närmast utesluter risken för ett isolerat angrepp, åtminstone i teorin (om praktiken: se ovan om kopplingen till det amerikanska presidentvalet). Men å andra sidan innebär Natomedlemskapet också delat ansvar och delad hotbild med hela alliansen, inkl bl a Turkiet. Vad delat ansvar och delad hotbild i praktiken innebär är en fråga under utveckling, en huvudfråga

vid senaste toppmötet i Washington och föremål för tentativa – men ambitiösa – skrivningar i dess slutdokument. Det handlar här (apropå bl a ”360 grader”) om hur alliansens säkerhetspolitiska ansvar och ambitioner – också ”out of area” – ska förhålla sig till den (separata) amerikanska dagordningen, i solidaritet parat med egenintresse, också med beaktande av Trump-faktorn.

- Som konsekvens av ovanstående, sammantaget, kan sägas, något paradoxalt, att Sverige möter en bredare palett hot och riskerar att dras in i fler militära och andra konflikter genom medlemskapet i Nato. Detta även om Natoanslutningen var en säkerhetspolitiskt nödvändig och fullt rationell konsekvens av den ryska aggressionen och dess fundamentala utmaning mot den (sedan andra världskriget respektive slutet av det kalla kriget) etablerade säkerhetsarkitekturen i Europa. Grunden för detta är naturligtvis att ett ryskt angrepp på vilket Natoland som helst (och de facto möjligen också ett Nato-kandidatland, men här finns viss traktatsoklarhet, jfr Ukraina) ska av oss tolkas som ett angrepp också på Sverige. Ergo: Sverige har medansvar för att konkret avskräcka rysk aggression mot t ex Bulgarien. Eller Turkiet. Eller Estland. Men Sverige har också medansvar i utformningen av Natos kärnvapenpolitik och alliansens (och EU:s) formella och informella rolltagande i andra krishärder, som Mellanöstern eller Nordafrika. Därmed finns det ett starkt nationellt intresse att följa – om möjligt påverka – utvecklingen i USA, liksom även utvecklingen i områden där krigsriskerna (globalt och/eller regionalt) är särskilt stora. Detta nya, alldeles konkreta och utmanande, nationella intresse av att följa omvärldsutvecklingen handlar således både om

Natos och EU:s samlade mål och medel, kopplade till instrumenten avskräckning och resiliens, och också om Sveriges egna, separata intressen och handlingsalternativ.

Sammantaget: den största krigsriskerna för Sverige och Europa, givet det sammankopplade mönstret enligt ovan, förefaller ligga i risken för en geopolitisk kollaps utan skyddsnät i form av fungerande strukturer för konfliktundvikande och strategisk dialog. En sådan kollaps, av okänd innebörd och verkan, kan initieras lite varstans i det geopolitiskt sammanlänkade men konfliktfyllda helhetsnätet och kan snabbt leda till en akut krigsrisk också här, oaktat enskilda aktörers intentioner och intressen. Medlemskapet, särskilt i Nato, innebär ett nationellt åtagande, vida utöver ett mer allmänpolitiskt och akademiskt studieintresse och utöver vad vår biståndspolitik hittills krävt, att inte bara nära följa utan också efter förmåga bidra till allianspolitikens mål och medel.

Dessa punkter, hittills inte tillräckligt behandlade och beaktade i den nationella säkerhetsstrategin, innebär för aktörer på olika nivåer, europeisk, nordisk och svensk, men också för akademien och för SV-A-R-projektet, en mäktig utmaning, a tall order, parallellt med och som komplement till ett mer nationellt militärt och civilt försvarsperspektiv. I projektet fokuseras på – och problematiseras – avskräckning och resiliens/motståndskraft i teori och praktik. I denna uppsats väljer vi att avslutningsvis tillämpa här redovisade resonemang, inklusive tonvikten vid en eventuell Trump-administrations senare år, på de områden som nu uppenbarligen ter sig som det farligaste hotet mot internationell fred och säkerhet, oavsett utgången av det amerikanska presidentvalet, nämligen Ukraina, Mellanöstern och Sydostasien.

Det kan därvid i en enskild kortfattad skrift enbart handla om en selektiv snabbskiss över ett komplext ämne. Avsikten är givetvis att denna ansats ska fördjupas i kommande delstudier, dels mellanstudien vid årsskiftet bl a i ljuset av det amerikanska presidentvalets förlopp och resultat och dels i projektets slutrapport ett år senare.

Gemensamt för dessa tre perspektiv är att de berörs mycket kortfattat i den svenska nationella säkerhetsstrategin.

Trovärdig avskräckning vid en militär frysning av konflikten i Ukraina?

Ryssland har hittills – delvis framgångsrikt – utnyttjat hot om kärnvapenanvändning för att försena och försvåra det västliga stödet till Ukraina. Vad händer med den ryska avskräckningspolitiken nukleärt och konventionellt i nordvästra Europa vid en frysning av konflikten i Ukraina?

Hur kan och måste väst på olika nivåer svara på den ryska politiken för att bevara trovärdig avskräckning för Natos medlemsstaters del?

Detta skrivs alltså sommaren 2024. Rysslands aggressionskrig mot Ukraina har då pågått cirka två och ett halvt år. Med hjälp av ett substantiellt stöd från Ukrainas och Zelinski-regeringens västliga partner (”allierade”, se nedan) och även av egen innovativ kraft, har Ukraina i olika etapper lyckats hejda den ryska anstormningen efter de inledande krigsmånadernas territoriella förluster i öst och syd och efter försök till offensiv-motoffensiv från båda sidor i olika skeden, så att något av ett ställningskrig uppstått. Den ryska sidans oerhörda förluster i liv och materiel står emot den ukrainska sidans militära och civila offer och tvångret att uthärda massiva luftangrepp genom

drönare och missiler och resulterande förstörelse i infrastruktur, energiförsörjning och stadsbebyggelse. Kostnaderna för Ukrainas återuppbyggnad taxeras i dagsläget till över en halv billion (500 miljarder) dollar, kommande befarad ytterligare förstörelse inte inräknad. Samtidigt gäller att något slut på denna katastrof i Europas efterkrigshistoria (efter andra världskriget) inte är möjligt att urskilja. Men möjligen kan att döma av det länge relativt fastlåsta läget anas, eller antas, att den mest sannolika utvecklingen, i sig djupt problematisk, närmaste åren och fram till denna studies ”måltidpunkt” vid slutet av en (eventuell) ”Trump II”, är en i allt väsentligt ”frost” konflikt. Denna prognos, eller hypotes, kan dock äga relevant giltighet oavsett utgången av det amerikanska presidentvalet.

Samtidigt är det uppenbart att denna valutgång faktiskt är en prognosvariabel av fundamental betydelse. Detta eftersom signaler från republikanskt håll i allmänhet och från teamet Trump/Vance i synnerhet indikerar och uppfattas i Kiev och viktiga europeiska huvudstäder som tecken på en tydligt sviktande vilja och förmåga att fullfölja Biden-administrationens visserligen garderade men likväl helhjärtade militära stöd till Ukrainas heroiska försvarskamp, för nationell överlevnad och bevarad suveränitet. Oron för detta i Kiev m fl huvudstäder motsvaras naturligtvis av försiktigt positiv förväntan i Moskva. USA-faktorn förstärker alltså den i övrigt förhärskande ovissheten och bedömningsosäkerheten. Till detta kommer frågor rörande den fortsatta enigheten inte bara transatlantiskt utan också inom Europa; Putin missbedömde grovt potentialen för strategisk enighet inom väst som svar på det fullskaliga angreppet, men fortsättningen in på kommande år kan bli något av ett gungfly. Den amerikanska valdramatikens utgång blir en viktig indikator.

I ett perspektiv kan därför sägas att frågan om krig (utvidgat krig) eller ”fred” i Ukraina och till följd av Ukraina i hög grad bestäms av duellen mellan det samlade västs (Natos, EU:s och övriga USA:s allierade) förmåga att fortsatt bevara enighet och målmedvetenhet – helst också med gradvis utökat stöd från viktiga länder i den s k ”Global South” – och å andra sidan Putin-Rysslands förmåga att skapa en ”motallians” tillsammans med Kina, Iran, Nordkorea och kanske några till. En duell som parallellt med de vertikala och horisontella eskalationsutvecklingarna rörande Ukraina blir bestämmande för hur tydligt *global* konflikten karaktär blir. Detta apropå farhågorna för att världen rör sig mot ”det tredje världskriget” – i den mån detta inte redan inletts, i hybriddomänen. Att detta i sin tur i hög grad styrs av utvecklingen i den geopolitiska, geostrategiska och geoeconomiska relationen mellan supermakterna Kina och USA ifrågasätts inte av någon, och det bidrar ytterligare till att understryka det amerikanska presidentvalets betydelse i en kritisk tid.

Samtidigt manifesterar Ukrainakrisen, dess bakgrund, förlopp och framtidsutsikter, en annan ”duell” mellan de krigförande parterna, i vid mening (inklusive partners/allierade), nämligen det som skulle kunna benämnas en ”avskräckningsduell”, i ett föränderligt förlopp och rollspel. Detta är huvudtemat i denna text.

Som inledning till en diskussion om detta tema bör först erinras om den nuvarande konflikten karaktär, ett (visserligen) på olika sätt begränsat krig, i horisontell och vertikal bemärkelse, i avvaktan på eventuell men allvarligt befarad ytterligare eskalation, men samtidigt ett i viss mening ”totalt” krig – i den bemärkelsen att parterna och då särskilt den ryska sidan i sitt politiska och retoriska språk beskriver det så. Att alltså team Putin öppet beskriver sitt krig

(sin ”militära specialmission”) som en konflikt direkt med Nato/USA, där Rysslands överlevnad hotas. Detta medan man i väst, inkluderande Sverige, talar om försvaret av Ukraina som en existentiell kamp mot det ryska hotet mot hela fredsordningen i Europa och om att endast Ukrainas totala seger (och en ICC-dikterad bestraffning av de krigsansvariga i Kreml) är legitimt mål för försvarskampen. Allt mindre än detta löser inte det existentiella problemet, någon plan B finns (egentligen) inte. Därför inte heller utrymme, i närtid, för ogenomtänkt tal om behovet av fredsförhandlingar, trots det ukrainska folkets lidande. Förhandlingar om ”fred” och/eller eldupphör, som implikerar öppenhet för ukrainska territoriella eftergifter, innebär belöning av aggression. Men utan det kan Putin inte avsluta kriget med ”hedern” i behåll hemmavid – ett som det förefaller olösligt problem.

Och där står vi nu, sommaren 2024, och anar att detta dilemma, denna låsning, dessa helt motsatta intressen och mål, pekar fram mot ett långvarigt krig – om än kanske ”fruset”. Fram till dess någon väsentlig faktor ändras, möjligtvis endera partens ”seger” genom demonstrerad militär förmåga och/eller motpartens militära och civila utmattning. Och här måste man analytiskt gardera för, ta höjd för, att detta faktiskt kan ske snabbare än vad som ter sig möjligt denna sommar, 2024. Åter måste vi hänvisa till Trump-faktorn, som variabel. Men även till att utvecklingen ”på fältet” också pyr av dynamiska underströmmar. Det handlar då om den militärtekniska utvecklingsduellen som pågår i snabb takt, t ex drönarutvecklingen, som hela tiden förändrar krigföringens karaktär och parternas taktiska anpassning. Det handlar om den ryska sidans vilja och förmåga att satsa på massiva angrepp och stora förluster. Det handlar om den ukrainska sidans potentiellt sviktande förmåga,

givet bristen på soldater och på relevant krigsmateriel (och moral), men det handlar också om den ukrainska sidans successiva tilläggnan av ny västlig försvarsmateriel, inklusive befrielse från hittillsvarande operativa restriktioner.

Så den övergripande kontexten kvarstår i allt väsentligt – även om nettot nu tycks vara en prognos om ett utdraget, kanske fruset krig. Denna övergripande kontext, som i aktuell debatt utgår från att nuvarande amerikansk Ukraina-politik är ohållbar och måste ändras (om ett ”oacceptabelt” utdraget krig ska kunna undvikas), har ställt och ställer västsidan inför ett grundläggande val mellan tre strategiska alternativ: a) att bibehålla stödet till Ukraina på ungefär hittillsvarande nivå och därvid hjälpa Ukraina att förhindra att Putin når sina krigsmål, men otillräckligt för att hjälpa Zelinski att vinna kriget; b) att politiskt resignera och acceptera en gradvis minskning av stödet och därvid bädda för en slutlig rysk ”seger” (ordet ”seger” måste alltid problematiseras), eller c) att väsentligt/radikalt öka det militära stödet med medveten avsikt att göra det militärt möjligt för Ukraina att relativt snabbt faktiskt ”vinna” kriget mot angriparen. Med ”vinna” i så fall menat (som vissa debattörer nu förordar) att tvinga tillbaka angriparstyrkorna åtminstone tillbaka till status quo ante 2022-02-24 (och ”ante” annekteringen av de fyra oblasterna) och därigenom möjliggöra meningsfulla förhandlingar – och därvid likväl riskera det som Joe Biden och andra benämnt ”det tredje världskriget”, alltså direkt militär konfrontation mellan Nato och Ryssland, med kärnvapenimplikationer i en okontrollerbar eskalationsprocess.

I detta tredje alternativ ligger att betrakta hittillsvarande strategi (alternativet b) som just ”ohållbar” och alltför kostsam; militärt, mänskligt, politiskt och ekonomiskt. Att inte (längre) låta sig avskräckas av Putins ho-

telser om kärnvapenupptrappning (om en västlig storsatsning skulle uppfattas som ett hot mot den ryska nationens/regimens existens), att inte (längre) sätta tilltro till att kriget till sist kan vinnas genom att Putin förlorar uthållighetsduellen och inser västs ekonomiska och militära övermakt och ger slaget förlorat, kanske också att inte riskera att tid förspills och tillfälle tappas innan en eventuell Trump-seger innebär ett fundamentalt strategiskt lappkast. Detta sista förstås ett argument för snabba ryck, redan i år, en säkerhetspolitisk dramatisering, också för Sverige, i närtid. Sammanhållningen inom det europeiska och transatlantiska väst skulle utsättas för svåra påfrestningar, liksom relationerna till övriga huvudspelare på den globala arenan.

Men alternativet är ett utdraget krig (i princip oavsett utgången av det amerikanska presidentvalet); det som här nämns om alternativet c) är en erinran om det potentiellt dramatiska som i nuläget finns att hantera. I en variant handlar det om att västsidan trovärdigt deklarerar att avsikten är att framtvinga ett snabbt militärt avgörande, i hopp om att detta ska fungera som avskräckning och därvid inte bara avskräcka från vidare aggression, horisontellt och vertikalt, utan också som ”roll back”, att Putin ska se sig tvingad att dra tillbaka styrkor enligt västliga krav. Men risken, dilemmat, är ju då, i så fall, att avskräckningen inte fungerar, att Putin inte reagerar såsom önskat och hopats på, och att trovärdigheten i det fortsatta strategiska spelet då kräver ett fullföljande av det som hotats med.

Just i skrivande stund noteras en plötslig scenförändring i Rysslands krig mot Ukraina, i och med den ukrainska arméns oväntade infall över gränsen mot Kurskområdet i

nordväst, en offensiv som mött relativt svagt motstånd (jfr återerövringen av Kharkiv-området i Ukraina hösten -22) och som lett till en ukrainsk erövring av rätt betydande landområden och dussintals byar. I vilken mån denna scenförändring kommer att visa sig utgöra en viktig milstolpe i kriget, i riktning mot eskalation eller möjligen de-eskalation, är naturligtvis omöjlig att bedöma i nuläget. Vladimir Putins svar avvaktas, inklusive frågan om huruvida han, Putin, faktiskt har ett svar, efter två och ett halvt års krig med stora förluster och klena landvinningar.

Därmed återkommer temat , avskräckning och resiliens – i den okända terräng som uppstått i första hand genom det ryska angreppskriget mot Ukraina. Det som innebär att krig återigen finns, kunde uppstå, i Europa, trotsande all etablerad tilltro till att detta vore något av en omöjlighet genom kärnvapnens och kärnvapenavskräckningens krigsavhållande verkan.

Vi konstaterar att Putins/Rysslands aggression inte kunde avskräckas, inte genom de amerikanska underrättelsetjänsternas förvarningssignaler, inte genom de västliga aktörernas hotelser om ”devastating” ekonomiska m m sanktioner, inte genom förekomsten av västlig kärnvapenmakt. Putin fullföljde ändå, och vad som lanserats från västligt håll som avskräckning kom sedan att skifta karaktär och funktion, från avskräckning till bestraffning, och till avskräckning nu riktat mot ytterligare upptrappningssteg, inklusive hot mot angränsande Natoländers territorium. Och samtidigt, en dynamisk ömsesidig avskräckningsduell, med ryska försök att avskräcka en utökning av det västliga stödet till Ukraina, med ett antal verkliga och uppfattade ryska ”röda linjer” (ytterst kärnvapenhotet) som västsidan dock, steg

för steg, sedermera valt att ignorera, dock fortsatt med beaktande av att gränser likväl finns som inte får/bör passeras, givet risken för ”det tredje världskriget”.

Och där står vi, ungefär, nu, sommaren 2024, och konstaterar att frågan om avskräckning (parat med resiliens) – såsom metod att utöva politisk makt (offensivt eller defensivt) och samtidigt söka undvika oönskad eskalation, ytterst till nukleär nivå, i ett läge när andra former för fredlig lösning av tvister saknas genom frånvaron av globalt gemensamma intressen och värderingar och åtföljande erodering av hittillsvarande regelbaserade världsordning/säkerhetsstruktur – fått ny betydelse och ny innebörd, också i Sverige och i svensk debatt. Avskräckning, som begrepp och företeelse, handlar i den säkerhetsmiljö som nu uppstått inte alls enbart om kärnvapenmakternas skrivbord-doktriner i en relativt stabil strategisk situation. Nu handlar det om att hantera en pågående krigsdynamik, och då handlar varje enskilt beslut om att hantera ett dilemma: att rätt kalibrera avskräckningsavsikten (offensivt eller defensivt) mot risken för oönskad upptrappning, risken för ”misslyckad” avskräckning som ställer trovärdigheten på spel i olika avseenden.

Ukrainakrisens utveckling belyser detta. Snabba utvecklingar kan, som nämnts ovan, ske redan i närtid och Trump-faktorn är viktig. Extrapoleringar utifrån nuläget innefattar många variabler. Men just nu talar det mesta trots allt för att kriget – i sin synbarliga olöslighet – blir ett utdraget (”fruset”) krig som tär hårt på Ukrainas drabbade befolkning och landets krigsmoral, men också på sammanhållningen i väst.

För svensk del blir slutsatsen att vi, både unilateralt själva och multilateralt i och

med Natomedlemskapet, har tagit ett stort steg in i en ny era. Sverige har del av Natos (och EU:s) samlade motstånd mot den ryska aggressionen och målsättningen att militärt framtvinga en ukrainsk ”seger” och ett ryskt tillbakadragande. Samtidigt är Sverige utsatt för aktiv hybridkrigföring från inte minst rysk sida. Därtill kommer att Sverige stärker sitt militära och civila försvar och fördjupar sitt försvarspolitiska och militära samarbete med Nato och enskilda – och grupper av – Natoländer, i hög grad med sikte på att bistå Ukraina. Detta är en *stor* förändring, jämfört med vad som kunde anses tänkbart bara för några år sedan. Sverige har del av alliansens samlade avskräckningsstrategi, nukleärt och konventionellt, m m.

Mellanösternscenarier med svårförutsägbara återverkningar på Sverige och Europa

Sommaren 2024 förefaller de farhågor om en regional spridning av den akuta Gazakrisen som hysts av globala aktörer, främst USA, ända sedan Hamas lika överraskande som brutala angrepp på södra Israel den 7 oktober att besannas, till följd av en plötslig eskalation av den sedan 8 oktober pågående (men begränsade) beskjutningsduellen mellan shiamuslimska, Iran-allierade Hizbollah i Libanon och israeliska armén, IDF. Oavsett om just denna eskaleringsepisod stannar som (ytterligare) en episod, efter hårda amerikanska och franska påtryckningar och medlingsförsök, eller blir starten på en allvarlig och krigisk krisutveckling med regionala och kanske även globala implikationer, erinrar händelseutvecklingen om de stora säkerhetsvärden som står på spel i området, parallellt med vad som sker i och runt Ukraina.

Såsom i fallet Ukraina, så även i fallet Mellanöstern, i båda fallen med uppenbara vertikala och horisontella spridningsrisker finns en viktig koppling mellan amerikansk (turbulent) inrikespolitik och aktuella frågetecken och utropstecken rörande USA:s globala ledarskap i en mer utpräglad multipolär och instabil situation. Även Biden-administrationen, som före krisen hade förlitat sig på en bedömt jämförelsevis stabil utveckling i den länge krisdrabbade regionen, baserat främst på trenden mot normalisering mellan Israel och ledande arabiskamuslimska länder som medel för en stabil avskräckning av det problematiska Iran, överraskades av Hamas-angreppet, och av att även Israels underrättelsetjänst tycks ha överraskats. Följden har blivit att USA i stället för planerad nedtrappning av sin säkerhetspolitiska närvaro och verksamhet i området åter tvingats hårdprioritera detta, diplomatiskt och militärt, trots (och i konkurrens med) alla satsningar på stödet till Ukraina.

Den politik som Biden-administrationen därvid tidigt och snabbt kursbestämde, med ett tydligt och entydigt stöd för Israel men samtidigt ett försök att påverka Netanyahu-regeringens krigföring i modererande riktning, har efterhand som kriget dragit ut i tiden ända in över sommaren visat sig synnerligen politiskt kostsamt, både i inhemsk opinion inför presidentvalet och på den internationella arenan, även inom den västliga sfären. Argumenten för ”Israels rätt att försvara sig” har dramatiskt ställts emot en bred internationell upprördhet över de lidanden för Gazas palestinska civilbefolkning som Israels ”totala krig” mot Hamas förorsakat. Bidens fasthållande vid stödet till Israel, inkluderande användandet av vetomakten i FN:s säkerhetsråd, har kolliderat med den internationella rättens legitima företrädare, ICC (brottsdomstolen) och ICJ (den norme-

rande FN-instansen), vilket understött och spätt på föreställningar i bl a ”The Global South” om USA:s och västs ”double standards” i vitala intresse- och värderingsfrågor, ofta med en implicit jämförelse med hanteringen just av Ukrainakrisen.

Den politik som Biden-administrationen – i en flitig skytteltrafik på hög politisk nivå – drivit, utöver fasthållandet vid Israels rätt att försvara sig (inkluderande rätten att i grunden besegra Hamas och omöjliggöra framtida angrepp liknande 7 oktober), har genomgående haft och har fortsatt ett antal angelägna delmål, delvis sammanfallande med Tel Avivs.

Ända sedan årets början har det centrala målet varit att få till stånd ett eldupphör, primärt för att möjliggöra en efterhand alltmer dramatiskt behövd humanitär undsättning av den extremt utsatta palestinska civilbefolkningen, och samtidigt för att i samband med en överenskommelse om ett eld upphör få på plats en överenskommelse, med Hamas, om frigivande av dess gisslan sedan 7 oktober, levande och döda, i utbyte mot visst antal palestinska fångar i israeliska fångelser. Förklaringen till att en överenskommelse om eld upphör och utbyte av gisslan respektive palestinska fångar dröjt ända tills skrivande stund i augusti, trots återkommande rapporter om att en deal vore nära förestående, har dels att göra med svårigheterna för de olika medlarländerna (Qatar, Egypten och USA) att med diplomatisk kreativitet överbrygga parternas basala intressemotsättningar. I korthet har Netanyahu bundit sig för ett krigsmål som innebär ”total seger” över Hamas och vill därför inte binda sig för handlingsfrihetsbegränsande åtaganden, medan Hamas vill koppla en överenskommelse om eld upphör och gisslan till bindande garantier att eldupphöret blir permanent, utan möjlighet för Israel att efter ett tidsbegränsat eld upphör återuppta krigföringen.

För Netanyahu handlar det, som framgick i hans tal till den amerikanska kongressen i slutet av juli, om politisk överlevnad i en komplicerad israelisk inrikeskontext, för Hamas handlar det om existentiell överlevnad.

Iskrivande stund ligger på det mobila förhandlingsbordet en av Biden promulgerad, av FN:s säkerhetsråd i princip endosserad, plan. En fredsplan indelad i tre etapper, som skulle möjliggöra en stegvis hantering av alla bittra motsättningar. Detaljerna i den, och de ovissa utsikterna för dess sjösättning, faller utanför ramen för denna studie – förändringstakten i denna extremt komplexa konflikt är minst sagt hög. Mycket kommer att i denna sak ha hunnit hända när denna text publiceras.

Det ska dock tilläggas att det för Biden-administrationen varit ett viktigt och nödvändigt delmål, sammanhängande med övriga, att betona vikten av ett israeliskt och internationellt ansvarstagande för ”dagen efter”, alltså vilken ordning som ska gälla i Gaza – och i den övergripande frågan om israelisk-palestinska relationer, således inkluderande även Västbanken. Från och med krigets avslutande, på ett eller annat sätt: vem ska styra, hur ska ordningen upprätthållas, vem ska ansvara för den humanitära undsättningen, vem ska ha styråran när det gäller återuppbyggnaden, m m? Och här har Biden-administrationen med brett västligt stöd (åter) bundit sig för att en ordnad, fredlig process förutsätter att ett seriöst och trovärdigt arbete mot en tvåstatslösning återupptas. Oundvikligheten i detta, har det sagts, har inte enbart med solidariteten med den palestinska saken att göra, utan också med det faktum att den regionala stabiliteten kräver ett fullföljande av de av kriget avbrutna normaliseringssträvandena mellan Israel och arabid sidan m fl, och att dessa, främst Saudiarabien, uttryckligen kräver en rehabilitering och reaktivering av tvåstats-

lösningen som modell och löfte. Detta i sin tur framvisar den palestinska frågans övergripande regionala karaktär.

Sammankopplingen av regionens olika intressen och konflikter demonstreras också av att ett antal Iranstödda aktörer, Hizbollah i Libanon, houthierna i Jemen och ett antal milisgrupper i Irak och Syrien, företagit militära angrepp mot Israel under loppet av det pågående Gazakriget, med solidaritet med palestinierna i Gaza som uttrycklig motive-ring. Kopplingen demonstrerades inte minst genom att angreppen upphörde under det tidsbegränsade eld upphör, inklusive fångutväxling, som skedde i december. Irans inblandning, som blev en akut kris när den ständigt pågående lågintensiva striden mellan Iran och Israel i början av året flammade upp sedan höga iranska officerare dödats i en israelisk räd mot Damaskus och Iran svarat med ett relativt massivt angrepp med drönare och missiler direkt mot Israel, förtydligar Gazakrisens regionala krigspotential. Och houthiernas samtidiga, ihållande angrepp på sjöfarten i Röda havet, trots amerikanska och brittiska väpnade motinsatser, ger den israelisk-palestinska kärnkonflikten globala ringverkningar genom den destruktiva inverkan på världshandeln.

Men i skrivande stund var det primärt eskalationskrisen mellan Israel och Hizbollah som oroade analytiker och politiskt ansvariga. Avskräckningsbalansen mellan israeliska krigsmakten IDF och Hizbollah – mellan IDF:s makt att ödelägga stora delar av Libanon genom överlägsna flygstyrkor och markförband och Hizbollahs innehav numera av främst Iranlevererade missiler med varierande modernitet och räckvidd och i en mängd (100 000–150 000 enligt bedömningar hittills) som tilltros kapacitet att överväldiga det i och för sig effektiva israeliska Iron Dome-systemet (m fl system) – har hittills föranlett båda sidor att söka be-

gränsa konflikten till snarast skärmytslingar över gränsen och undvika ett ”totalt krig”.

Detta tillstånd har dock i sin tur framtingat en långvarig, omfattande och ekonomiskt kostsam evakuering av invånarna i berörda områden, på båda sidor om gränsen. Kopplingen till Gazakrisen har för amerikansk del varit ett av huvudskälen för USA att pressa Netanyahu och hans regim till att acceptera ett eld upphör, även utan full (”total”) utdelning enligt de israeliska krigsmålen. Ett tvåfronts-krig skulle allvarligt skada Israels intressen och kasta in hela regionen i en allvarlig kris, särskilt som Iran – om än numera med en mer moderat president på plats efter senaste val – knappast skulle kunna undvika att ingripa militärt, och direkt, om det allierade Hizbollah skulle hamna i ett storkrig med den gemensamma fienden Israel.

Ytterligare ett delmål, för USA med anledning av Gazakrisen, har genomgående varit att genom en massiv styrkedemonstration, initialt inkluderande bl a två hangarfartygsgrupper och utsända specialförband, söka att avskräcka just en sådan regional, kanske även global, spridning som i skrivande stund föreföll farligt nära att realiseras. Makt demonstrationen/ avskräckningspolitiken har riktats mot i första hand Iran, men också mot de Iran-stödda/-styrda grupperingarna enligt ovan, och, nota bene, även syftat till att i förlängningen övertyga Israel om att eventuellt nödvändiga svar på aggressioner från dessa m å s t e vara begränsade och proportionerliga, m å s t e beakta spridningsriskerna och m å s t e respektera USA:s vidare behov av minimal regional stabilitet och USA:s intensiva diplomatiska ansträngningar att främja detta.

Man kan nu, utan facit vad beträffar vad som ska ske närmaste månader och år, diskutera hur (i vad mån) hittillsvarande avskräckningspolitik lyckats. Ett delsvar är

att det befarade regionala storkriget, med direkt inblandning av de ledande aktörerna, Israel och Iran, inte har utbrutit. Inte ännu. Det är naturligtvis vanskligt att uttala en mening om huruvida detta resultat direkt har att göra med den allmänna avskräckningen genom den förstärkta, storskaliga amerikanska militära närvaron. Vi erinrar oss här att USA valde att svara på ett milisangrepp mot en amerikansk bas i Syrien med ett brett luftangrepp på ett antal milisbaser i Syrien och Irak, en taktik som dock tydligt markerade just ett begränsat svar och därför signalerade önskan om återhållsamhet, vilket Iran tydligen uppfattade och valde att undvika eskalering.

Ett annat talande exempel på spelet med avskräckning i regionen var sekvensen där Israels angrepp mot iranska militärer i Damaskus besvarades med Irans omfattande luftangrepp mot Israel, dock utan israeliska förluster genom att Irans förvarning gav möjlighet till ett samordnat allierat luftförsvaret. Varefter USA kunde övertala Israel, den gången, att det framgångsrika luftförsvaret i själva verket borde ses som en så stor israelisk framgång att en vedergällning, med åtföljande eskalationsrisk, vore obehövlig. En sekvens som går att jämföra med krishanteringens USA-Israel-Iran efter att generalen Suleimani hade dödats på Bagdads flygplats.

Det finns uppenbarligen mycket som geopolitiskt och strategiskt skiljer Mellanösternkrisen från Ukrainakrisen. Den senare berör krigsrisker i öst-väst-dimensionen, direkt och omedelbart. Den förra, risken för en storbrand i det notoriskt instabila Mellanöstern, har en mer indirekt och kanske mer långsiktig bäring på den globala freden och stabiliteten, i och med inte minst det mått av rysk och kinesisk involvering i maktspillet som faktiskt pågår, men självfallet handlar detta mycket om Irans roll.

Båda kriserna illustrerar dock hur avsaknaden av internationellt legitimerade spelregler hänvisar aktörerna på olika nivåer till en vanskligt, och farligt, tillämpning av avskräckningsvapnet, där man å ena sidan söker flytta fram sina positioner och främja egna intressen och å andra sidan, oftast men inte alltid, vill undvika ett fullskaligt krig. Teknikutvecklingen spelar en stor roll här, liksom NPT-aspekten, risken för kärnavapenspridning.

Men framför allt handlar båda konflikterna i hög grad om USA och USA:s vägval i en turbulent situation inför presidentvalet. Även i Mellanösternkrisen spelar naturligtvis Trump-faktorn en stor roll, givet en eventuell Trump-segers avgörande men svårbedömda roll för utvecklingen i ett flerårigt perspektiv. Det ingav ett stort mått av betänksamhet att se kongressens republikanska ledamöter ge Netanyahu stående ovationer när han i sitt tal i slutet av juli klargjorde sin ambition att ignorera allt annat än målet att krossa Hamas.

Joe Biden har i samband med sitt dramatiska avhopp från nomineringsprocessen deklarerat att han kvarstår i sitt ämbete mandatperioden och året ut och att han avser att därvid prioritera att få ett avtal på plats om eld upphör, gisslanärendet och övriga ingredienser enligt ovan, i en paketuppgörelse. Kamala Harris, ersättaren som demokraternas kandidat inför valet, har dock låtit förstå att hennes politik inte helt och inte nödvändigtvis kommer att vara den som team Biden hittills drivit, till stor kostnad. Det återstod sommaren 2024 att se hur viktig Mellanösternfrågan skulle komma att bli under höstens kampanj, och hur samförståndet mellan sittande president (med risk att av Netanyahu och andra potentater betraktas som en "lame duck") och den eventuellt blivande presidenten Harris kommer att gestaltas, i första hand inför avgörandet den 5

november. Skulle Trump och Vance då stå som vinnare, efter en klar *eller* kontroversskapande oklar valseger, uppstår frågan om hur president Biden eventuellt kommer att kunna likväl använda sina återstående månader i Vita huset till att genomdriva någon slags fredlig avveckling av den katastrofala Gaza- och Mellanösternkrisen.

Mycket av detta handlar om okänd terräng, med stora risker. Det kan hävdas att för svensk och nordisk, t o m europeisk del, att denna krishantering mest är USA:s bekymmer och ansvar, inte Natos och inte EU: s. Det ska dock då påpekas – såsom framhölls i det föregående – att ”allt hör ihop” i dagens komplicerade och snabbt föränderliga värld, att en geopolitisk ”kollaps” innebär ett reellt hot och kan inträffa lite varsomhelst i världen. Utmaningarna att försöka stabilisera det nu farligt spända läget i Mellanöstern är en närmast överväldigande stor uppgift som USA sannolikt inte vare sig kan eller politiskt vill hantera på egen hand.

På så sätt: freden i Mellanöstern berör i högsta grad Nato- och EU-landet Sverige.

— — —

Om man, i anslutning till det i huvudtexten angivna tidsperspektivet längre fram i tiden, mot slutet av förestående amerikanska presidentperiod, ska försöka – scenariomässigt – extrapolera sannolika utvecklingar utifrån det påtagligt kaotiska nuläget, är det uppenbart viktigt och naturligt att ta den amerikanska variabeln som ett avgörande vägval, om än bara ett av flera.

Förestående höst kommer att ge närmare information om vägvalets sannolika konsekvenser. Huvudfrågan gäller förstas valets utgång, och då inte bara presidentvalet utan också presidentvalet tillsammans med valutgången för kongressens båda kamrar. Alltså om den som vinner presidentvalet

också har stöd – eller inte – i både senaten och representanthuset, eller en mellanvariant. Om således Trump (och Vance) vinner och hans numera lydiga GOP behåller majoriteten i den lägre kammaren och återvinner majoriteten i senaten, har ett tydligt vägval skett, vilket lär det få stora och långsiktiga konsekvenser för (både Ukrainakrisen och) Mellanösternkrisen (om ”kris” är rätt ord). Den alternativa valutgångens konsekvenser – i Vita huset respektive kongressen – under hösten vet man mer om detta, före och efter den 5 november, som följd av Kamala Harris samspel med en Joe Biden som under sin återstående mandattid prioriterar främjandet av sitt personliga eftermäle.

I korthet kan konstateras att konsekvenserna av alternativa valutgångar under hösten kan analyseras i termer av hur den pågående krisens utveckling i närtid sätter prägel på denna frågas viktighet i presidentvalskampanjen, hur omstridd i kampanjen Biden-administrationens fortsatta militärdiplomatiska hantering av krisen blir. Men redan nu kan man extrapolera att en Trumpseger sannolikt kommer att innebära oreserverat stöd för Israel och Netanyahu, fortsatta försök att realisera ett utvidgat ”Abraham Accord” för normalisering, nu inkluderande Saudiarabien – trots Palestinafrågan – och en hårt oförsonlig styrkepolitik gentemot Iran med allierade, inklusive Hizbollah. En demokratisk seger innebär sannolikt mer av balansgång mellan stödet för Israel och lyhördhet för den palestinska saken och för allierades känslighet i denna sak.

I båda huvudfallen torde dock gälla det som länge och trovärdigt sagts om Mellanösternkrisen: hindren för en varaktig problemlösning (”fred”) må vara överväldigande, och en ”tvåstatslösning” aldrig så avlägsen, men optionen att återgå till status quo ante 7 oktober finns inte. Den har en gång för alla förbrukats genom våldsut-

vecklingen i Gaza och Västbanken och de akuta spridningsriskerna. Och varje fortsatt utveckling, mer eller mindre kritisk eller krigisk, förutsätter nu en stark amerikansk involvering, militärt och diplomatiskt. Därmed också sannolikt en stark involvering av USA:s europeiska (och arabiska) allierade, särskilt i perspektivet av vad som krävs för att hantera alla följdkonsekvenser i regionen av den nu akuta krisen, inklusive den extremt krävande frågan om Gazas återuppbyggnad. Det är sannolikt att USA, oavsett valutgång och oavsett relationer till Netanyahu Israel, kommer att finna att varje form av framgång för amerikansk del är tämligen helt beroende av stöd från och samverkan med både arabvärlden och Europa.

Men den amerikanska variabeln är förstås kopplad till andra variabler. En sådan är huruvida och i vilken grad andra globala aktörer, som Kina och Ryssland, kommer att visa vilja och förmåga att utnyttja USA:s utsatthet genom egen positionsframflyttning, förslagsvis då givetvis främst genom samarbete med Iran. Allt beroende på den mer närtida krisutvecklingen, inklusive i vad mån Ukrainakrisen och Mellanösternkrisen tenderar att smälta samman som gemensam arena för den globala geopolitiska kampen öst-väst.

I allt detta finns också en mer autonom intern-israelisk variabel: ett av den 7 oktober allvarligt sårat Israel som under Netanyahu och hans efterträdare under lång tid kommer att kämpa med sina inbyggda motsättningar, religiöst, etniskt, ekonomiskt och politiskt. Både Trump och Harris kommer att fortlöpande utmanas av det mått av israelisk självsvåldighet i nationellt egenintresse som i sig utgör en krigsrisk. Och i regionen finns det för närvarande internationellt mest akuta icke-spridningsproblemet, i och med tröskelstaten Irans avancerade (men fortsatt av Teheran förnekade) planer på kärnvapenanskaffning. Redan i detta finns en slags ga-

ranti för att Mellanöstern kommer att förbli en storkrigshotande krutdurk.

Således: just nu, i skrivande stund, dominerar akuta farhågor för en allvarlig regional upptrappning i Israels norr och Libanons syd, en regional krigsrisk i närtid. Men även om detta hot avvärjs och även om parterna i Gazakrisen till sist, också i närtid, faktiskt lyckas enas om en kompromissformel som leder till eld upphör, m m, och därigenom också en nedtrappning av övriga väpnade kriser i regionen, finns all anledning att förmoda att Mellanöstern även efter ett antal år och mot slutet av 20-talet kommer att kräva säkerhetspolitisk uppmärksamhet, på minst dagens spänningsnivå, oavsett vem som styr i Washington och Bryssel.

Att allt detta kommer att stresstesta svensk motståndskraft i många dimensioner och därmed också avskräckningsförmåga torde vara ett understatement.

Ovanstående nedtecknades alltså i början av augusti. På mycket kort därefter, före deadline för denna text, kom läget i Mellanöstern att dramatiseras ytterligare ett antal steg. Detta i och med en ny sekvens av action-reaction, denna gång åter och främst direkt mellan huvudaktörerna Iran och Israel, såsom skedde också i april. Denna gång trigades spänningshöjningen av Israels likvidering av Hizbollahs Fuad Shukr i Beirut och Hamas-ledaren Ismail Haniya i Teheran. Det resulterande i dels en deklarerad beslutsamhet från Iran och Hizbollah att vedergälla dessa insatser – länge oklart exakt hur –, dels en ängslig avvaktan i Israel inför de väntade svaren. Och dels en amerikansk och amerikanskledd militär och diplomatisk mobilisering av tillgängliga resurser för att söka avskräcka iranier och Hizbollah från att faktiskt genomföra en allmänt eskalerande

vedergällning, samtidigt som de hittills gäckade ansträngningarna att (äntligen) få till stånd ett avtal om eld upphör och fångutväxling enligt Bidens modell forcerats, ytterligare, också som medel att förekomma en iransk (m fl) vedergällning.

Avskräckning och resiliens från ett globalt Nato- och EU-perspektiv med fokus på Kina och Indien

Givet detta, och givet alliansmedlemskaps ökad skydd men också ökad utsatthet, kan och bör idag sägas att det största hotet mot svensk (och europeisk) säkerhet alltmer kan antas vara vad som i det föregående benämnts global geopolitisk systemkollaps. Alltså en krigisk förveckling (utom kontroll?) av det spända läget mellan USA/Nato/"väst" och a) Ryssland, b) Kina, och c) en kombination av dessa samt Nordkorea och Iran. Efter allt som hör ihop i dagens digitaliserade och globaliserade men multipolariserade värld kommer – nästan med (förstavärldskrigsliknande) automatik – varje direktkonflikt mellan huvudparterna, i förekommande fall genom ombud, att spridas till en (mer) global konfrontation. Härefter ligger den mest konkreta krigsrisk, allt annat kan (kanske) hanteras genom befintliga avskräckningsarrangemang. Men knappast systemkollapsen. Sådan systemkollaps kan å andra sidan alls inte uteslutas – det saknas för närvarande svar på frågan om vart pågående spänningshöjning i olika dimensioner är på väg.

Det framstår därmed som livsviktigt för bl a Sverige att ha spaning på och att efter förmåga med olika medel medverka i förebyggandet av just detta; att den direkta konfrontationen, oavsett var (Taiwan, Gaza, Georgien, Ukraina, etc), utbryter och hori-

sonellt eskalerar globalt. Ett konfliktutbrott i exempelvis Taiwan blir på så sätt ett konkret, delvis nytt, svenskt säkerhetsintresse.

Därmed några ord också om "fallet Taiwan", alltså den del av perspektiven för fred eller väpnad konflikt i Sydostasien och för balansen i USA:s relation till den strategiska huvudkonkurrenten Kina mellan konkurrens-samarbete-konflikt som har Taiwan-frågan som kärna.

Det ska dock erinras om att USA:s utrikes- och säkerhetspolitik under en ganska lång tid, och med massivt stöd i amerikansk opinion, fokuserat på Kina, och med Kina hela området Sydostasien, som den stora, allt annat överskuggande utmaningen. Detta, givet å ena sidan Kinas ekonomiska makt och å andra sidan dess synnerligen omfattande militära – konventionella och nukleära – rustningar och expansiva säkerhetspolitiska hållning, ett växande hot mot USA:s allierade i regionen, i första hand Japan och Sydkorea. Därtill kommer specialvariabeln Nordkorea, numera en etablerad kärnvapenmakt, även om den internationella diplomatin fortsatt agerar utifrån fiktionen att det handlar om att söka tvinga Kim Jong-un att avstå från dessa vapen.

I allt detta finns en oroande och krigshotande trend som föranlett både Obama, den tidigare Trump-administrationen och därefter Biden-administrationen att tala om en strategiskt nödvändig amerikansk "pivot to Asia/South-East Asia" och att blanda försök till diplomatisk påverkan (jfr särskilt Trumps personliga kontakter med både Xi och Kim) med styrke- och alliansuppbyggnad (bl a AUKUS). Problemet Sydostasien har sedermera fått ytterligare problematisk aktualitet till följd av Ryssland fullskaliga krig mot Ukraina, västliga motåtgärder och försök att mobilisera stöd i "The Global South" för sitt stöd till Ukrainas försvarskamp och

Rysslands motsatta – och delvis framgångsrika – ansträngningar att erhålla Kinas och Nordkoreas (och Irans) politiska och militära stöd för sitt krig mot Ukraina och sin konflikt med USA. Därtill kommer att det samlade väst, inklusive Japan och Sydkorea som m h a Kinas positionsframflyttningar i regionen och militära rustningar (och stöd till Ryssland) och Nordkoreas äventyrliga kärnvapenhotelser, nu initierat en kraftig förstärkning av sin militära kapacitet, kvantitativt och kvalitativt. Kopplingen på så sätt mellan Ukrainakrisen och krisutvecklingen i Sydostasien har sedermera ställt amerikansk försvarsplanering inför nya utmaningar: Hur balansera och prioritera mellan stödet för Europa/Nato mot ett aggressivt Ryssland och hittillsvarande åtaganden till försvar för allierade i Sydostasien mot ett växande kinesiskt (och nordkoreanskt) hot? Om risk finns att dessa båda hotbilder, hoten från Ryssland och hoten från Kina, väsentligen sammanfaller?

Självklart är även här utfallet av det amerikanska presidentvalet av stor eller t o m avgörande betydelse när det gäller bedömningar för åren framöver av USA:s agerande och aktuella krigsrisker. Oavsett valutgång – kommer dock den nya administrationen att tvingas till vanskliga överväganden vid utformningen av en fungerande avskräckningspolitik.

Obama-administrationen överlämnade (2016) till Trump-administrationen bedömningen att Nordkorea utgjorde den enskilt största utmaningen för amerikansk säkerhetspolitik. Det var då, och nu torde det vara ett fullbordat faktum att Nordkorea inte längre kan avskräckas från att skaffa kärnvapen. Nu behöver det troligen handla om att söka avskräcka Nordkorea från att använda, och hota med att använda, den växande arsenal Kim Jong-un de facto för-

fogar över, och flitigt demonstrerar att man förfogar över. Amerikansk avskräckningskapacitet fyller måhända också funktionen att ”reassure” de allierade Japan och Sydkorea i tillräckligt trovärdig utsträckning; en strategisk avrådan till dessa från eventuella planer på egen autonom kärnvapenanskaffning.

I förhållande till Kina handlar amerikanskt avskräckningsdilemma dock framför allt om Taiwan och en vansklig avvägning mellan trovärdig avskräckning och strategisk stabilitet, i en dynamisk tidslinje som pekar ut året 2027 som kritisk gräns. Detta år – i denna uppsats ett viktigt skäl för valet av tidsfokus – har enligt offentliggjorda bedömningar av amerikansk underrättelsetjänst angivits av president Xi som den tidpunkt då den kinesiska militären måste vara redo att verkställa en annektering av Taiwan. Samtidigt sker på taiwanesisk sida, förutom en USA-stödd militär upprustning, en politisk process, manifesterad i senaste presidentval, med ökande tyngd för kraven på full självständighet och avvisande av Kinas ”One China”-politik. Nancy Pelosis besök på ön för en tid sedan, genomfört trots avrådan från State Department, har naturligtvis av Kina tolkats som steg i riktning mot en ändrad, farlig, amerikansk politik, hittills med officiell införståddhet rörande ”One China”-politikens giltighet, i princip och på lite sikt. USA tvingas alltså här till ett stort och allt vanskligare mått av ”strategisk ambiguitet” för att i görligaste mån överbrygga diverse målkonflikter och i det längsta skjuta fram beslut som riskerar att skapa en akut krigsrisk.

Frågan, givet den dynamiska process som pågår och som påverkar hela regionen, är hur länge denna amerikanska balansgång fungerar, och hur en kommande administration – oavsett valutgång – kommer att lyckas mobilisera stöd och riskdelningsvil-

ja från allierade, inte bara i regionen utan också i Europa (Natos 360 grader).

Så långt om hur projektets inriktning på avskräckning och resiliens och den övergripande texten här ovan (del 1) om detta kan låta sig illustreras och analyseras vid en tillämpning på de oroshårdar som dominerar i dagens globala situation. För att till sist återvända till Sverige och Europa konstateras att den skenande omvärldsutvecklingen aktualiserar ett antal vad som i SES-projektets slutrapport kallades ”strategiska balansakter 2.0”, där mycket handlar om just avskräckning (avskräckning-försvar, avskräckning-resiliens, avskräckning-”beroligelse”, m m). Följande kan därvid tilläggas.

När det är fråga om att avskräcka, vilken aktör syftar man då från svensk sida på? Mycket hade naturligtvis varit enklare om vi hade kunnat avgränsa frågeställningen till Ryssland. Men Ryssland agerar inte bara genom ombud, utan är också redan idag något av ett ombud för Kina. Kina har intressen som relaterar till Rysslands konflikt med väst. Kina är på väg att bli en verklig supermakt i alla dimensioner, även kärnvapendimensionen. Amerikanska resurser som läggs på att möta ryska hot kan inte på samma sätt användas mot Kina.

Samtidigt måste den ryska konflikten med väst, från ett kinesiskt perspektiv, kontrolleras så att den inte leder till oönskade konsekvenser. Även Kina bedriver en strategisk balansakt – lite på det sättet som USA under Nixon/Kissinger-perioden försökte spela ut Kina mot Ryssland. Den kinesiska ställningen som en absolut supermakt i det internationella samfundet kan inte enbart skapas genom konfliktstrategier, utan också genom samarbeten. Den nya Silkesvägen (Belt and Road) antyder prioriteten av så-

dana samarbetsstrategier från ett kinesiskt perspektiv. För att Kina ska kunna etablera sig som en världsmakt ekonomiskt och teknologiskt krävs handel och andra former av samarbeten, inklusive investeringar över hela jordklotet. Det kräver i viss mån fred, i varje fall när det gäller handeln på världshaven. Det finns således en gräns för vad Kina kan tillåta i form av vidare störningar av världshandeln som följt av Ukrainakriget och inte minst när det gäller luftfart. Av särskilt intresse ur kinesisk synpunkt är då sannolikt klimatförändringarnas koppling till Arktis och möjligheterna att skapa snabbare förbindelser via Arktis med Europa.

En central frågeställning i detta sammanhang är vilken makt Kina utövar över Ryssland. Det är välkänt från konflikterna i Vietnam och Mellanöstern att stormakterna kan försöka kontrollera sina klientstater, men sällan lyckas att göra det i särskilt dramatiska situationer. Det upplever USA just nu gentemot Israel och Ryssland har upplevt det till exempel när det gällt att kontrollera Egypten i samband med oktoberkriget 1973. När det gäller militärt bistånd kan givaren möjliggöra mottagaren att uppfylla vissa mål som givaren anser viktiga. Det kommer dock alltid att finnas en handlingsfrihet, särskilt i krissituationer, att gå längre och att via upptrappningsvägen tvinga givaren att ge bistånd till mottagaren som går ut över vad man ursprungligen hade tänkt sig. Det mest spektakulära exempel på detta är kanske den amerikanska upptrappningen av engagemanget till stöd för Sydvietnam, som knappast kan anses ha varit planerad. Kina måste därför bedriva mycket intensiv diplomati på den högsta nivån för att övertyga Ryssland om kinesiskt stöd, utan att gå för långt i riktning mot att möjliggöra en upptrappning av konflikten i och kring Ukraina till en global konflikt, riskerande systemkollaps. Från västsidan har man an-

ledning att bejaka att en manifestering utåt av en total kinesisk-rysk enhet kan vara en nödvändighet för Kina att utanför rampljuset ändå söka modifiera den ryska strategin.

På motsvarande sätt måste Indiens roll i konflikten studeras som en central möjlighet för Ryssland att diversifiera sitt beroende av Kina. Indien kan inte ha intresse av en rysk-kinesisk allians som i framtiden skulle kunna utnyttjas mot landet. Ryssland kan härigenom inte bara appellera till indiska kortsiktiga ekonomiska intressen av fördelaktig handel med Ryssland, utan till Indiens strategiska intresse av att utvecklas till en världsmakt som i sin tur också bedriver en indisk strategisk balansakt gentemot Kina och Ryssland, och i allra högsta grad väst. Vilka möjligheter Indien har att påverka utvecklingen av konflikten mellan Ryssland och väst är mot denna bakgrund en utomordentlig komplicerad frågeställning som också måste ta i beaktande Indiens konflikt med halvöns andra kärnvapenstat, Pakistan, och de vidare kopplingarna till Mellanöstern via Iran.

När detta skrivs har ytterligare upptrappningar skett i Mellanöstern som på sikt givetvis kan leda till att fler aktörer i Mellanöstern dras in i en eskalation som inte kan kontrol-

leras varken av Ryssland, Kina eller Indien. Däremot kommer frestelsen vara stor att försöka påverka i den ena eller andra riktningen.

Direkt kommer Sverige att märka detta när det gäller effekter på svensk motståndskraft. Det må gälla terrorism, organiserad brottslighet, störningar av världshandeln etc, men det kan också påverka inrikespolitiken i väst redan under den amerikanska valkampanjen när det gäller hur strategiska väljargrupper som stöder Palestina respektive Israel reagerar på presidentkandidaternas positioner.

För Sverige, och det gäller även i högsta grad den nationella säkerhetsstrategin, kan det mot denna bakgrund inte anses vara av intresse att enbart vara – eller uppfattas vara – fokuserat på kriget i Ukraina. Sverige bör inom EU och Nato ansluta sig till dem som verkar för att man måste se utvecklingen globalt (jfr ”360 grader”) och explicit vitsorda betydelsen av utvecklingen till exempel i Mellanöstern också för vår egen säkerhet. Samtidigt räcker det inte att diskutera betydelsen av Asien i termer av konkurrenskraft.

Lars-Erik Lundin är ambassadör, fil dr och ledamot av KKrVA. Michael Sahlin är ambassadör, fil dr och ledamot av KKrVA.

Helårsprenumeration 2024:

900 kr (Sverige) 1.300 kr (Europa)

1.400 kr (övriga länder)

Lösnummer: 250 kr inkl moms exkl porto

ISSN 0023-5369

Grafisk produktion: Marie Brunnberg AB, Norrtälje

© Kungl Krigsvetenskapsakademien 2024

